

T1- Engelsiz Erişim ve İletişim¹

Ayřen Zeynep ORAL²

APA: Oral, A. Z. (2024). Engelsiz Erişim ve İletişim. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö14), 1499-1501. DOI: 10.29000/rumelide.1455544.

Giriş

Engelsiz Erişim ve İletişim başlıklı çok yazarlı eser, T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Hacettepe Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü ve engellilerimizi temsil eden STK'ların değerli katkılarıyla 2021 yılında Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınlarından çıkmıştır. Sözü edilen kitap her okurun erişimine açık bir şekilde

https://kulakver.iletisim.gov.tr/uploads/Engelsiz_Erisim_ve_Iletisim_Kitab%C4%B1_1.pdf

adresinden sunulduğu gibi, kitabın karton kapaklı ve ciltli basılmış sürümleri mevcuttur. Eser, ayrıca, görme engelli vatandaşların erişimine uygun olarak sesli kitap formatında da yayımlanmıştır (bkz. <https://kulakver.iletisim.gov.tr/tr/kitap/engelsiz-erisim-ve-iletisim>).

Eserin ön sözü, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından kaleme alınmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız, engelli bireylerin hayata daha fazla katılarak toplumla bütünleşmesinin önemini vurgulayarak, engelli bireylerin içeriklere erişimde zorluklarla karşılaştığının altını çizmektedir. Uzun bir süredir engelli vatandaşın sorunlarına çözüm üretilmeye çalışıldığını ifade ettikten sonra, bu bağlamda 30 Mart 2007 tarihinde imzalanan Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesini ve 2020 Erişilebilirlik Yılı'nı örnek göstermiştir. 2019-2023 yıllarını kapsayan "Ulusal Engelli Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı"nın önemini vurguladıktan sonra ise Türkiye'nin nihai hedefinin "tüm engelli kardeşlerimizin haysiyetli, üretken ve başarılı şekilde hayatlarını sorunsuzca idame ettirebilecekleri bir ortamı ülkemiz genelinde tesis etmek" olduğundan söz ederek, kıymetli kılavuz kitabın da önemli bir boşluğu doldurduğunu, bundan sonra yapılacak çalışmalara ilham kaynağı olacağı umudunu dile getirmektedir.

Takdim bölümünde T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Prof. Dr. Fahrettin Altun ise, ülkemizde engelsiz erişim ve iletişim alanında hazırlanmış ilk ve en kapsamlı çalışma olarak betimlediği *Engelsiz Erişim ve İletişim* kılavuzuyla bu alanın teorisine ve pratiğine ortak bir zemin oluşturmayı, engelsiz erişim alanında yürütülen çalışmalara ışık tutmayı umduklarını ifade eder. Bu çalışmaları başta engelli

¹ **Çıkar Çatışması:** Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmaı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Tanıtma, **Tanıtma Kayıt Tarihi:** 27.02.2024-**Kabul Tarihi:** 20.03.2024-**Yayın Tarihi:** 21.03.2024;

DOI: 10.29000/rumelide.1455544

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü / Assoc.Prof. Dr. Hacettepe University, Faculty of Letters, Department of Translation and Interpreting (Ankara, Türkiye), a.zeynep.alp@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0001-6378-5464, **ROR ID:** <https://ror.org/015scty35>, **ISNI:** 0000 0004 0399 5533, **Crossref Funder ID:** 501100008004

bireyler ve alan uzmanları olmak üzere geniş kamuoyu ile buluşturmayı amaçlayan kitabın değerinin altını çizmektedir.

Kitap İçeriği Hakkında

Kitabın girişi mahiyetinde yazılan bölümde ifade edildiği üzere engelsiz erişim ve engelsiz iletişim için çevirinin önem kazanmasıyla ülkemizde de bu alanda çalışan kurumlar, uzmanlar ve akademisyenler uzun soluklu projeler yürütmektedirler. Engelsiz erişim ve iletişim başlığıyla bu kılavuz ülkemizde bu alanda hazırlanmış en kapsamlı eserdir. Altı bölümden oluşan bu çalışmanın en önemli özelliği sahadaki deneyimli uzmanları, profesyonel ve akademisyenleri engelsiz erişim ve çeviri alanında bir araya getirmesidir.

“Engeliz Erişim ve İletişim için Çeviri” başlıklı birinci bölümde engelsiz erişim ve iletişim için çeviri faaliyetleri, türleri, içerikleri ve işlevleri tanımlanarak takip eden bölümler için bir üst bakış sunulmuştur. Söz konusu bölümde engelsiz erişim için çevirinin alıcılarını doğru belirlemenin önemi, bu alanda yapılacak çeviriler için çevirmen yetiştirmenin zorluğu, alanda var olması gereken sistem kurguları ve buna bağlı standartlar, yeterlik ve kılavuzlar anlatılmış ve ayrıca konu üzerinde yapılan proje ve akademik çalışmaların seçili bir litesi sunulmuştur.

“Görme Engelliler için Erişim” başlıklı ikinci bölüm, görme engelli bireylerin engelsiz erişimi için gerekli olan sesli betimleme aracılığıyla görsel-ışitsel ürünlere erişimine odaklanmıştır. İlk olarak dünyada sonrasında da Türkiye’de sesli betimlemenin tarihçesinin kısaca anlatımını takiben, körcül kültür olarak adlandırılan kültürün özellikleri betimlenmiştir. Sesli betimleme süreci başlığı altındaysa sesli betimleme metin yazımına değinilerek ne kadar betimlemeli, ne betimlenmeli, sesli betimleme metinle nasıl bütünleşmeli, metne giriş ve çıkış aralıkları ne olmalı gibi sorulara yanıtlar aranırken, nesnel bir bakış açısı sunmanın öneminin altı çizilmiştir. Betimleme sorularının irdelenmesinin ardından anlatım üslubu, hareketlerin ve beden dilinin anlatımı, ekran öğelerinin betimlenmesi, seslendirme ve montaj gibi teknik konularda bilgi aktarılmıştır. Sesli betimleme metninin seslendirilmesi, montajı ve son kontrolünün anlatıldığı başlıkları takiben karşılaşılan zorluklara, önerilen çözümlere ve en önemlisi kalite unsurlarına ve beceri setlerine de değinilmiştir.

“Sağır ve İşitme Engelliler için Erişim- Toplum ve Çeviri” başlıklı ikinci bölümde Sağır ve işitme engelliler için engelsiz erişim konusu Türkiye gerçekliğinde sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ve projeleri çerçevesinde ele alınmıştır. Sağır ve işitme engellilerin sosyal kimlikleri, aidiyet ve topluluklarının özellikle üzerinde durulduğu bölümde, engelli hakları ve işaret dilleri anlatılmıştır. Sivil toplum kuruluşlarına geniş yer ayrılan bölümde bu alanda STK’ların verdiği ürün ve hizmetler örneklenmiş ve listelenmiştir.

“Sağır ve İşitme Engelliler için Erişim: İşaret Dili” başlıklı bölümde işaret dili çevirisinin Sağır ve işitme engelli topluluğun erişiminde oynadığı önemli rolün altı çizilmiştir. İşaret dili çevirisi tarihi ile başlayan bölümde bu alanda yapılan ilk yasal girişimlerden söz edilirken eğitim, sertifikasyon, meslekleşme ve araştırmanın önemi vurgulanmıştır. Kurumsal girişimlerin de yer aldığı bölümde toplum çevirmenliği bağlamında işaret dili çevirmenliğinin önemli rolünün altı çizilmiştir.

“Sağır ve İşitme Engelliler için Erişim: Altyazı Çevirisi” başlıklı bölümde dünyadaki en son teknolojiler ve en yenilikçi uygulamalar doğrultusunda görsel-ışitsel metinlerde altyazı çevirisi ve erişim konusu ele alınmıştır. İlk olarak altyazı çevirisinin tarihi, kapsamı ve gelişimi anlatıldıktan sonra, altyazı çevirisi

türevleri ayrıntılandırılmış ve ayrıntılı altyazı, canlı altyazı, yaratıcı altyazı, sadeleştirilmiş altyazı gibi türlerin özellikleri açıklanmıştır.

“Engelli Çocuklar ve İletişim için Çeviri” bölümünde ise hedef kitlesi engelli çocuklar olan projeler için somut örneklerle erişim konusu çocuk alıcı özelinde irdelenmiştir. Çocuk alıcının yetişkin alıcıdan farkının vurgulandığı ve bu kitlenin gerçeklerinin açıklandığı ilk alt bölümü takiben, çocuklara yönelik hazırlanan ürünlerin farkları üzerinde durulmuştur. Alanda yapılan projelere örnekler verilerek açıklanmış, bu projelerden hareketle bazı engelsiz erişim ilkelerine dair açıklamalar verilmiştir.

Sonuç

Çeviribilimde yeni bir açılım olan engelsiz erişim bağlamı genelinde özellikle de Sağır ve işitme engelli ve görme engelli alıcılara yönelik olarak yapılan ve yapılmakta olan faaliyetler, araştırmalar ve sunulan hizmetlerin anlatıldığı eser, bir yandan Türkiye’de engelsiz erişim ve iletişim hakkında geniş bir tabloyu sunarken, bir diğeryandan yapılmış gerekenler için de bir yol haritası ve örnekler silsilesi sunmaktadır.

Engellilerin toplumsal hizmetlere ve geniş toplumun eriştiği tüm ürünlere erişmesi kitabın ön sözünde de ifade edildiği gibi sadece alanda çalışan tüm akademisyenlerin, araştırmacıların ve yöneticilerin temennisi değildir. Bu bir ülkenin tüm vatandaşlarının eşit haklarla insanca hayat sürmesi için olmazsa olmaz bir unsurdur.

Dolayısıyla, kısaca tanıtılan kitabın bu alanda bir ilk olması umut vericiyken, hemen hemen tüm yazarların ısrarla belirttikleri gibi bu eser bir kılavuz niteliği taşımaktadır. Benzer eserlerin kaleme alınması, farkındalığın arttırılması, konu hakkında STK’ların, kurumları, akademisyenlerin ve bu girişimlerin en önemli parçası olan engelli bireylerin el ele çalışması çok önemlidir. Engelsiz erişim, çeviribilim, media çalışmaları, toplum çevirmenliği, işret dili çevirmenliği, çeviri sosyolojisi, görsel-işitsel çeviri gibi pek çok alanın kesişiminde önemli bir yer tutan çağdaş ve yenilikçi bir açılamdır. Ülkemizde de bu konuda kitapların kaleme alınması ve çalışmaların yapılması önemli olduğu kadar bir toplumsal hizmet ve borç mahiyeti taşımaktadır. Özellikle çeviribilim alanında yeni açılımları takip eden veya alanda yeni araştırmalara imza atmak isteyen araştırmacı ve uygulayıcılar için eşsiz bir kaynak olan kitabın engelli, engelsiz tüm okurların erişimine açık bir şekilde sunulması da eserin ruhunda yatan engelsiz erişim felsefesiyle uyumlu olmuştur.

Kaynakça

Alan, C; Gökdoğan, U.C; Kumcu, A. (2021) Engelsiz Erişim ve İletişim. Ankara, T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları.